

U spomen skladatelja trebalo bi zabilježiti gdje su sve izvedene skladbe uz Kokićeve riječi. To, nažalost, nije moguće utvrditi. Za skladbu *Cincokrt* pouzdano se znade, da je više puta izvedena (u Subotici 1940. HPD »Neven«, u Zagrebu 1940., 1942., 1943. u Društvu bačkih Hrvata, na radio-postaji Zagreb). Andrićeva skladba *Pisma risara* izvedena je u sklopu »Dužijance«, u Subotici 1953. O ostalim skladbama nije bilo mogućnosti utvrditi ni mjesto, ni dan, dapače ni podatak je li uopće izvedena.²²

4. Suradnja pjesnika A. Kokića i hrvatskih skladatelja bila je plodna, premda je pisac umro mlad. Ipak treba utvrditi nekoliko činjenica.

Najprije, skladbe uz Kokićeve riječi nisu nastale prije god. 1937. kada je pisac svršio Bogoslovni fakultet u Zagrebu.

Zatim, podaci svjedoče da je za života Kokićeve najviše pjesama uglazbljeno god. 1939. i 1940. To su

²² U povodu priredaba »Kokićevi dani«, u Subotici 15., 16. i 17. kolovoza 1980. izvedene su skladbe *Bačka*, *Božur* i *Pisma risara* (koliko se moglo utvrditi) i *Cincokrt*.

pak godine kada se Kokić opet našao u Zagrebu kao slušač slavistike.

Konačno, skladbe uz Kokićeve riječi napisane su prigodice dok su skladbe A. Vidakovića potekle iz zajedničke ljubavi prema zavičaju (*Cincokrt*, *Božur*, *Kod ćuprije*). Skladbe J. Andrića nadahnute su Kokićevim riječima o Bačkoj i žetvenim poslovima (*Pisma risara*), a D. Denčić je zabilježio ugođaj jutra na selu.

Među skladateljima bio je Kokić prijateljski vezan uz A. Vidakovića i J. Andrića, svojim pak životnim pozivom bio je upućen na suradnju sa L. Kozinović i T. Fosić. Vjerska raspoloženja zabilježena u Kokićevim pjesmama iskoristili su K. Odak, M. Ivšić i P. Crnkovački. Zanimljivo je da je skoro nakon četrdeset godina Z. Kočonda opet našla poticaj za svoju skladbu u Kokićevoj pjesmi *Bačka*. Taj podatak može uputiti na pomisao da u Kokićevoj ostavštini ima stihova koji mogu pobuditi, potaknuti i nadahnuti ljude našega doba.

Giuseppe Tartini (1692-1770)

Novo svjetlo na život i djelo velikoga istarskog guslača i skladatelja

Slobodan Žmikić

O životu Josipa Tartinija, jednog od najvećih guslača svijeta, velikoga skladatelja, pedagoga i teoretičara, rođenog u Piranu u Istri, malo se znade. Također je pretežni dio njegova glazbenog opusa ostao u rukopisu sve do danas, pa se dosad nije ni mogao donijeti konačan kritički sud o cjelokupnom njegovu stvaralaštvu. A radi se o velikom glazbeniku, najvećem uz Antuna Vivaldija u »melodioznom« osamnaestom stoljeću, vijeku velikih violinista-skladatelja.

Prvo opsežnije djelo o njemu napisano je tek pred nekoliko desetljeća, koncem drugoga svjetskog rata. Napisao ga je talijanski muzikolog Antonio Capri.¹ Međutim, ni on nije išao u veća istraživanja Tartinijeva životnog puta, već je naprotiv od ne mnogo poznatih činjenica iz njegova života odbacio neke, proglasivši ih legendom. Istina, proučio je dotadašnju literaturu, mnoga Tartinijeva pisma i dopise njemu upućene, proučio je njegovu glazbenu ostavštinu u Mjesnom arhivu u Piranu i u Bazilici sv. Ante u Padovi, ali nije išao istraživati razdoblja njegova života prekrivena tamom.

Prije toga, desetak godina ranije, napisano je o Tartiniju jedno veoma važno djelo, ali je ono obradilo dio Tartinijevoga glazbenog opusa. To je veoma značajna doktorska disertacija Grka Minosa Douniasa o Tartinijevim violinskim koncertima, objavljena kao knjiga 1935. godine, a nedavno pretpisana.² Ona, međutim, prikazuje život Tartinija samo prema do tada poznatim podacima i to u najkraćim crtama.

¹ Antonio Capri: *Giuseppe Tartini*, Garzanti, Milano, 1945.

² Minos Dounias: *Die Violinkonzerte Giuseppe Tartinis als Ausdruck einer Künstlerpersönlichkeit und einer Kulturepoche*, Georg Kallmeyer Verlag, Wolfenbüttel, 1935. i Mössler Verlag, Wolfenbüttel, Zürich, 1966.

Drugi učenj muzikolog — Nijemac Paul Brainard iza drugoga svjetskog rata također uzima za svoju doktorsku disertaciju Tartinijevo djelo, i to njegove sonate.³ Ta njegova radnja upotpunjuje ispitivanje Tartinijeva glazbenog opusa. Dounias je veoma temeljito obradio Tartinijeve koncerte, a Brainard jednako iscrpno i ozbiljno obrađuje njegove sonate. A kao što znademo, to su glazbeni oblici koji su isključivo zaokupljali velikog Majstora u tijeku cijelog njegova života. Međutim, ni Brainard ne istražuje njegov životni put.

U posljednjim desetljećima i Švicarac Alfred Rubeli bavi se Tartinijem. Njegova doktorska disertacija prikazala je glazbeno-teoretski sustav Tartinija.⁴ On i dalje proučava djelo tog Majstora, pa je čak išao na prevođenje s talijanskog na njemački jezik Tartinijeve *Rasprave o glazbi prema pravoj znanosti o harmoniji*.⁵ Ali, dok je u Italiji nedavno to Tartinijevo djelo objavljeno onakvo kakvo je bilo tiskano 1754. godine, bez ikakva komentara, Rubeli objašnjava njegove postavke predgovorom svakom poglavlju, te kod nejasnih rečenica i navoda dopunjava autorovu misao vlastitim riječima u zagradama, kako bi tekst bio čitljiv i jasan. A poznato je da je Tartini tu svoju raspravu napisao svojim teškim stilom, prilično šturo, ne iznoseći svagdje svoje misli jasno, negdje ispuštajući neophodne dijelove rečenica, a na drugim mjestima nepotrebno nešto ponavljajući. Time je Rubeli približio to djelo današnjem čitatelju, bez obzira na važnost same rasprave za glazbenu teoriju, koja se i sa sadašnjeg stajališta osporava. Ni on, međutim, ne istražuje Tartinijev životni put.

³ Paul Brainard: *Die Violinsonaten Giuseppe Tartinis*, doktorska disertacija, Göttingen, 1959. (jedan primjerak nalazi se u Mjesnom arhivu u Piranu).

⁴ Alfred Rubeli: *Das musiktheoretische System Giuseppe Tartinis*, doktorska disertacija, Zürich, 1958.

⁵ Giuseppe Tartini — *Traktat über die Musik gemäss der wahren Wissenschaft von der Harmonie* — übersetzt und erläutert von Alfred Rubeli, Düsseldorf, 1966.

Jedno značajno djelo, koje je u mnogome konačno rasvijetlilo važne detalje iz Tartinijeva života, objavljeno je tek godine 1968. Radi se o djelu Pierluigija Petrobellija: *Giuseppe Tartini — Le fonti biografiche* (biografski izvori), koje je prvo unijelo mnogo svjetla u tijek Tartinijeva života i u podatke starijih biografa, od kojih su neki bili smatrani nepouzdanima.⁶ To je doista prvo i najvažnije izvorno djelo, nastalo brižljivim istraživanjem životopisa velikog Majstora.

U posljednjih pak deset godina planski se krenulo iz jednog centra daleko naprijed u proučavanju toga skladatelja. Povod je bila dvijestota godišnjica njegove smrti, proslavljena 1970. godine. U Padovi je osnovana »Tartinijeva akademija« kao stalna institucija za studij i istraživanje njegova života i rada, a ona je već izdala mnogo njegovih djela.

Ta akademija izdaje njegove skladbe pregledane strogo kritički, neposredno iz njegovih rukopisa gdje je to moguće, odnosno što vjernije rukopisima. Treba, naime, reći da su neka ranija izdanja pojedinih djela bila prilično slobodne obradbe, koje su se i dosta udaljavale od izvornog Majstora teksta. Međutim, sva ta sadašnja izdanja imaju uvodna obrazloženja, u kojima su prikazane značajke Tartinijeve glazbe, a i posebnosti svake skladbe ili opusa. Tiskani su tako razni njegovi koncerti i sonate, a izdavanje se nastavlja u želji da se postupno objavi cjelokupno njegovo glazbeno stvaranje, koje je — kao što se znade — veoma opširno.

Akademija izdaje istovremeno i njegova teoretska djela. Tako je kao prvo objavila njegovu spomenutu *Raspravu o glazbi prema pravoj znanosti o harmoniji*, a zatim djelo *O načelima muzičke harmonije prema dijatonskom rodu*, dok je (pred kratko vrijeme bilo) još u pripremi za izdavanje i djelo *Platonova znanost zasnovana na krugu*.

Akademija izdaje nadalje djela suvremenih pisaca o Tartiniju, pa su tako tiskane neke radnje Edoarda Farine i Marca Pincherlea, te neki radovi već ranije spomenutih muzikologa Paula Brainarda i Pierluigija Petrobellija.

Međutim, najtemeljiti istraživač Tartinijeva života, čovjek koji je svu poznatu literaturu o Tartiniju, cjelokupno njegovo dopisivanje i njegova teoretska djela najozbiljnije proučio i išao daljnjim istraživanjima s neopisivim strpljenjem, ljubavlju i kritičnošću, jest franjevac konventualac, orguljaš Bazilike sv. Ante u Padovi, otac Leonardo Frasson.

Kroz mnogo godina on marljivo istražuje Tartinija. S jedne strane, on je u povlaštenom položaju, jer kao redovnik u samostanu uz Baziliku ima priliku da dođe do svih isprava i podataka o glazbi i glazbenicima Bazilike kroz zadnja stoljeća. A Tartini je, kao što znademo, proveo kao prva violina i koncertni majstor u Bazilici sv. Ante više od 40 godina: od 1721. sve do kraja svog života, uz prekid od svega 3 godine od 1723. do 1726. Stoga, za to njegovo padovansko razdoblje, otac Frasson ima sjajnu mogućnost istraživanja podataka u svom vlastitom ambijentu. Ipak, taj vrijedni glazbenik i muzikolog zavidnom marljivošću i dosljed-

nošću istražuje ne samo to razdoblje, već Tartinijev život od početka, od njegove najranije mladosti. On putuje i u Piran radi traganja za potrebnim podacima. Uz osobu Tartinija, a radi osvjetljenja njegova života, on potanko istražuje i uspješno osvjetljuje još dvije osobe koje se od početka spominju u Tartinijevima biografijama, a dosad se o njima ništa nije pouzdano znalo, za jednu čak ni ime. To je navodni rođak Tartinijev po majci, otac franjevac Giovanni Torre, čuvar samostana u Assisiju, koji je primio i sakrio Tartinija kad je u svojim mladim danima tražio skrovište da izbjegne gonjenje zbog napuštanja života klerika. Druga je osoba čuveni glazbenik Bohuslav Černohorsky, također otac franjevac, koga su u Italiji nazivali i »Padre Boemo« (otac Čeh), a koji se je u ono vrijeme nalazio na dužnosti orguljaša u crkvi sv. Franje u Assisiju, a kasnije, opet zajedno s Tartinijem, i u Bazilici u Padovi.

Svoja istraživanja objavljivao je otac Frasson u reviji *Il Santo* u Padovi, a 1974. godine tiskala mu je Bazilika knjigu o Tartiniju koja obuhvaća te radove ranije objavljene.⁷ Knjiga sadržava životopis Tartinijev, ali samo do njegova povratka iz Praga 1726. godine, te također prikazuje biografsko-kronološke profile otaca Torrea i Černohorskoga. Ali je otac Frasson uglavnom već pripremio građu za daljnju biografiju Tartinija sve do njegove smrti i nada se da će i taj nastavak jednog dana biti objavljen. On je sada, međutim, taj rad privremeno ostavio po strani radi istraživanja biografije drugoga glazbenika.⁸

Valja reći da je otac Frasson veliki znanstveni radnik i odličan pisac. Njegova se radnja odlikuje jasnoćom, preciznošću i začuđujućom logikom, a pisana je izvanrednim stilom. Svojom sjajnom logikom on otkriva činjenice razmatranjem podataka kojima raspolaže. Svojim izlaganjima naprosto oduševljava čitatelja, jer iznosi na svjetlo dana na jednostavan i lijep način događaje koji su bili nepoznati, nepouzđani ili sumnjivi. Zahvaljujući njemu dolazimo do novih spoznaja o Tartiniju, čovjeku i umjetniku.

U jednom svom članku u navedenoj reviji Bazilike prikazao je taj pisac noviju bibliografiju Tartinija, iznoseći svoja kritička zapažanja i u pogledu izdanja Tartinijevih djela i što se tiče objavljenih radova o Tartiniju. Također se iz tog veoma temeljitog članka vide sve značajke toga tihog, povučena, ali velikog muzikologa i pisca.

Kao zaključak možemo reći da Tartini ipak sada postepeno dobiva svoju fizionomiju čovjeka i umjetnika. Njegova glazbena djela konačno se stručno ispitana i objašnjena dostojno objavljuju, pa postaju pristupačna violinskim virtuozima i gudačkim sastavima. Preostaje jedino da ih umjetnici-izvođači prihvate s oduševljenjem i izvode što vjernije intencijama njihova velikog Autora. Tako ćemo moći upoznati svu ljepotu Tartinijeve glazbe, njegovu veliku osjećajnost majstorski izraženu tonovima.

⁷ P. Leonardo Frasson O. F. M. Conv.: *Giuseppe Tartini — L'uomo e l'artista*, Padova, Basilica del Santo, 1974.

⁸ Radi se o dvijestotoj godini od smrti oca Franciscantonija Vallottija, dirigenta u bazilici sv. Ante od 1730. do 1780. godine, pa se u sklopu proslava ima izdati knjiga studija o njemu (pismo oca Frassona od 5. siječnja 1980. autoru ovoga članka).

⁶ Prof. Pierluigi Petrobelli: *Giuseppe Tartini — Le fonti biografiche*, Universal Edition, Fondazione G. Cini, Venezia, 1968.